

עדר כפר-יהושע בתשכ"ו

הח' נחמן יזרעאלי, במבוא ל"חבורת הרפת" לשנת תשכ"ו כותב: "תנובת החלב הממוצעת השנתית מסתכמת ב-5869 ק"ג עם 3.51% שומן, וככל השנים — תנובה ממוצעת זו עומדת

סיכום וממוצע	תשכ"ו	תשכ"ה	תשכ"ד	תשכ"ג
מספר הפרות בעדר	525.8	502.3	486.7	522.2
ק"ג חלב לפרה	5869	5822	5533	5701
ק"ג שומן לפרה	206	203	192	201
אחוז השומן הממוצע	3.51	3.49	3.47	3.53

במשך השנה המליטו 431 פרות ו-177 מבכירות; נולדו 306 עגלות ו-289 עגלים; מתו בלידה או תוך 3 ימים שאחר הלידה 26 וולדות (3.37%); אכן, שיעור פחת בשגר נמוך ביותר, בהשוואה לתמותה של 10%-15% בעדרים לא מעטים בארץ.

מכירת פרות לבשר משנת תש"י עד סוף תשכ"ו

השנה	מספר הפרות בסוף השנה	התנובה הממוצעת ק"ג	מספר הפרות שנמכרו לבשר	באחוזים
תש"י	307	3757	28	9.1
תשי"א	359	4025	17	4.7
תשי"ב	363	4075	25	6.9
תשי"ג	349	4397	13	3.7
תשי"ד	352	4523	6	1.7
תשט"ו	332	4995	34	10.2
תשט"ז	345	5354	56	16.2
תשי"ז	401	5435	66	16.5
תשי"ח	464	5291	61	13.1
תשי"ט	521	5540	138	26.5
תש"כ	459	5667	162	35.3
תשכ"א	478	5725	162	33.9
תשכ"ב	520	5620	185	35.6
תשכ"ג	492	5700	287	58.3
תשכ"ד	501	5537	154	30.7
תשכ"ה	524	5822	153	29.4
תשכ"ו	541	5869	151	27.9

מן הראוי לציין את רמת השומן היציבה בכפר יהושע, כבשאר המושבים, על אף עליונותו בתנובה הממוצעת.

פרטים על העדר

בתחילת תשכ"ו היו בעדר 513 פרות ובסוף השנה — 534; נוספו איפוא 21 פרה, על אף היציאה של 151 פרה מהסיבות דלקמן:

מחלות עטין	12
גוף זר	6
אי-התעברות	5
המלטה קשה	5
דלקת ריאות	1
אנאפלאזמה	1
דלקת פרקים	2
חיסול הענף	25
בירור	94
סה	151

מפתיע המספר הגדול של פרות שנפסלות מטעמי בירור, כלומר מחמת תנובה נמוכה ופגמים בעטינים, וזאת — על אף ההזדקקות בשיעורים גבוהים לפרים בדוקים ברביית העדר. גם היציאה מחמת "גוף זר" מעוררת תמיהה, כי הרי נפטרנו זה שנים רבות מחוטי התיל של חבילות השחת.

בד"ח מובעת החרדה לירידה בהתעברות בשנת תשכ"ו, אולם אין ללמוד על כך משיעור היציאה של פרות בתשכ"ו מחמת אי-התעברות (עקרות).

שאת העליה בתנובה משנת תשט"ו עד תשכ"ו — מ־5000 ק"ג ל־5800 ק"ג, יש לזקוף לאו דווקא לזכות הבירור האינטאנסיבי, אלא לגורמי סביבה בעיקר, כגון הזנה גדושה יותר במזון מרוכז והוצאת פרות בשיעור גדול מחמת תקלות קלות־ערך, כשהמחיר הגבוה של הפרות בשוק הבשר היווה פתיון ואף הבטיח הכנסה הוגנת למדי.

תנובת העדר

התנובה הממוצעת של העדר משביעה רצון בהחלט, בזכרנו שהיא הושגה בשתי חליבות ביממה. בדרך כלל יש לציין שהחל מתשי"ט לא חל שינוי בעל משמעות בהעלאת התנובה הממוצעת של העדר כולו והתנודות ב־100-300 ק"ג מאז ועד תשט"ו יש לראותן כתוצאה של תמוררות בעלות אופי מקרי בעיקר. משמחת על כל פנים העובדה שמספר הפרות המצטיינות, שהניבו מעל 6500 ק"ג בתקופת חליבה נורמאלית, הולך וגדל; בשנת תשכ"ו נימנו 51 פרה מסוג זה, לעומת 34 בשנת תשכ"ה.

גם מספר המבכירות המצטיינות, שהניבו מעל 5000 ק"ג, עלה בתשכ"ו — 45 לעומת 36 בתשכ"ה. תופעה משמחת היא — רמת השומן שלהן; רק אחת מבין 45 הניבה חלב על אחוז שומן שלמטה מ־3%; לעומת זה ישנן 17 מבכירות

ענין מיוחד מעוררת טבלה, בה מובאים פריטים על מכירת פרות לבשר (מטעמי בירור) החל משנת תש"י עד סוף תשכ"ו, והיא מועתקת לעיל בשלמותה.

הח' יזרעאלי, מחבר הדו"ח, מסיק מהטבלה הנ"ל שעד תשט"ו כמעט ולא היה נהוג בירור בעדר, משום ש"תודעת" השבחת העדר בדרך של סילוק פרות נמוכות־תנובה לא היתה קיימת. נדמה לי שאין ההסבר הזה מתקבל על הדעת כל עיקר, כי הלא בתשט"ו, לאחר שנים של בירור בשיעורים מינימאליים, כבר הגיעה התנובה הממוצעת של העדר ל־5000 ק"ג! כיצד, ובמה תוסבר, איפוא, העלאת רמת התנובה מ־3757 ק"ג בתש"י ל־5000 ק"ג בתשט"ו? זכור עימי מפגישותי ומשיחותי עם הח' פייכמן שמיד עם הנהגת ביקורת התנובה הוא התחיל לתבוע מאת בעלי העדרים לשקוד על סלקציה תכליתית, ואולי יש מקום להנחה שתוצאות הבירור בממדים מצומצמים עד תשט"ו, ואף עד תשי"ח, היו בעלות ערך גאנאטי רב יותר מאלו שמשנת תשי"ט ואילך, כשיעורי הבירור המריאו עד ל־35%. הרי בתשי"ט כבר הניב עדר כפרי־הושע כ־5400 ק"ג במוצא לפרה ולשנה, כשלמעשה שיעורי הבירור עד אז הסתכמו בלא למעלה מ־16% בשתי שנים בלבד (תשט"ו, תשי"ז). מתקבל על הדעת

חלוקת המבכירות לפי קבוצות תנובה (תשכ"ו לעומת תשכ"ה)

תשכ"ה		תשכ"ו		ק"ג חלב
%	מס' מבכירות	%	מס' מבכירות	
1.40	2	—	—	עד 3500
9.02	13	4.4	6	4000—3500
18.75	27	9.4	13	4500—4000
20.14	29	23.2	32	5000—4500
16.66	24	27.5	38	5500—5000
18.05	26	18.2	25	6000—5500
8.33	12	10.7	15	6500—6000
5.55	8	5.1	7	7000—6500
1.4	2	1.5	2	7500—7000
0.70	1			7500—ומעלה
100.0	144	100.0	138	סה"כ

בשיעור ניכר לעומת תשכ"ה. בס"ה עמדו במרב" קים בכפרי-הושע בסוף תשכ"ו 905 עגלים; במשך השנה הוצאו השוקה 574 עגלים במשקל ממוצע של 461 ק"ג לעגל (גיל השיוק לא צויין).

נוסף לעגלים הוצאו לשוק הבשר גם 37 עגלות, שמשקלן הממוצע היה 384 ק"ג.

סיכום

במבוא לדו"ח נאמר שעם הרחבת יחידת העדר גדלה גם מנת המזון הירוק, אבל לא הובאו פרי" טים נוספים על האספקה ומקורותיה. נמסר עוד על התקדמות המיכון במשק החלב ומובעת התקווה שלא ירחק היום וכל בוקרי המושב יובילו את החלב במיכליות למחלבה. במחלבה הותקנה משאבה, השואבת את החלב מהכדים והטנקים תוך שניות ספורות, וכן סודרו ברזי שטיפה משוכללים לשטיפת הכדים.

תוך מגמה להקל על העבודה בונים במשקים מכוני חליבה מודרניים, סככות רביצה ואף מתכ" ננים הקמת מבנים עם תאי-רביצה. ב-30 מרבקים סודרו רצפות חריצים ואת הזבל הגוזלי מוציאים לשדות ע"י משאבה איזורית.

ע"י מחבר הדו"ח מובעת תודה לכל אלה שסייעו ומסייעים בפיתוח הענף והשבחתו והח' פיתחן זוכה בדברי שבח, "על מסירותו לענף וטיפולו הנאמן במשך שנים רבות".

תומצת מהעלון "חבורת הרפת" לשנת תשכ"ו

ע"י י. ע.

רות בעלות מתכונת שומן שנעה בין 3.5% ל-4%, והשאר — עם מתכונת שומן שבין 3% ל-3.48%. תנובות החלב של המבכירות האלה בתקופות חליבה נורמאלית נעות בין השיא של 7888 ק"ג ל-5000 ק"ג. בס"ה סיימו בשנת תשכ"ו 138 מבכירות את תקופת חליבתן הראשונה וחלוקתן לפי רמות התנובה שלהן מובאת בטבלה דלעיל. בטבלה כלולות גם תנובות מתקופות חליבה של מעלה מ-305 ימי חליבה.

באשר לתנובה הממוצעת ליחידת עדר, הרי בתשכ"ו נמצא רק משק אחד, "יוצא דופן" עם תנובה ממוצעת עד 4500 ק"ג וכל השאר השיגו תנובות ממוצעות שנעו בין 5000 ק"ג ל-7000 ק"ג. יתכן שיש לראות את ההישג כתוצאה של "סלקציה" בין הבוקרים, כי לא מעטים נטשו את ענף החלב לחלוטין ורק 52 מבין חברי המור שב עודם שומרים אימונים לו, ובוודאי רואים בו את מקור הפרנסה העיקרי. ברוב המכריע של משקי החלב (46) מונה העדר למעלה מ-7 פרות והולך ומתרבה מספר המשקים שמטפלים בעדר רים המונים מ-10 עד 16 פרות.

ענף המרבק

מסתבר שבוקרי כפרי-הושע רואים ברכה בענף המרבק גם בימינו אלה וממשיכים לרכוש עגלים גם מהחוץ לתכלית זו. ב-32 משקים הח' זיקו בסוף שנת תשכ"ו עדרי עגלים שמנו מ-10 עד 62 גולגלות. מהדו"ח אין ללמוד על מספר המשקים שעוסקים בענף המרבק בלבד, ללא החזקת פרות חלב, אך יש להניח שמספרם גדל

▲ בהולנד בוצע מבחן פרים לפי 4 שיטות דלקמן: (1) התנובה הממוצעת של הבנות; (2) התנובה הממוצעת של הבנות + תיקון לגבי רמת התנובה של האמהות; (3) השוואת תנובות הבנות לתנובות אמותיהן; (4) השוואה בין בנות הפרים לבנות-זמןן מפריס אחרים. ההשוואה של שיטות המבחן נערכה לגבי 13 פרים של אגודת הזרעה, תוך הסתמכות על תוצאות הביקורת של 3,377 מבכירות שעמדו ב-193 עדריס. תוצאות המבחן ב-4 השיטות היו זהות ונמצא שבתנאי הולנד מוצדקת גם שיטת המבחן של בנות/אימהות.

▲ באמצעות קביעת השתייכות הבהמה לקבוצת-דם אפשר לזהות בביטחון את מוצאה, אולם לגבי הקשר שבין השתייכות לקבוצת-דם מסויימת וכושר ההנבה, טרם נמצאה אפשרות של קביעה בעלת משמעות מעשית; בתרגולות נתגלה הקשר שבין גורמי הדם ותכונות הייצור ומסתייעים למעשה בתגלית זו בעבודת הטיפוח וההשבחה.

תיקון טעות

ברשימה "תאי רביצה במבני רפת במושב" (חבורת 90 עמוד 25, סעיף 3) כתוב: "עד כה רק בארה"ב ממליצים על 100% תאים" וצריך להיות — 110% תאים.